

Читайте, гугайте, і гуготу наукайте, і свого не цурайтеся. /Т. Шевченко/

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 5-6 (781-782)
Лютий
2016 року

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

Видається
з грудня
1993 року

Нові навчально-виховні комплекси

На Дніпропетровщині відкрили перші у 2016-му два навчально-виховні комплекси – у Покровському та Криничанському районах. Їх відвідуватимуть 40 дошкільнят.

«Цьогоріч відкриваємо в області тисячу місць для дошкільнят. Для цього реконструюємо чотири навчально-виховні комплекси, ремонтуємо два садочки, ще два зводимо «з нуля», – сказав Дніпропетровської ОДА Валентин Резніченко, коментуючи ці події.

Місця для дошкільнят створюють у населених пунктах, де вони найбільш потрібні.

Садочка у Малософіївці Криничанського району взагалі не було. Щоб забезпечити маленьких мешканців села дошкільною освітою, реконструювали місцеву школу. У ній відкрили дошкільну групу. Тепер це навчально-виховний комплекс. В одному крилі виховуються 20 малят від 3 до 6 років, в іншому – 55 школярів.

«Коли дошкільнята та школярі виховуються разом, у малят не буде стресу при переході до першого класу. Вони вже знають вчителів, старших учнів. Тому легко адаптуються та спілкуються. У цьому перевага навчально-виховних комплексів», – зазначила начальник відділу дошкільної, позашкільної освіти та соціального захисту департаменту освіти і науки ОДА Олена Ісаєва.

Загалом у дитячих садочках Дніпропетровщини виховуються 114 тисяч дітей.

У минулому році було відновлено роботу 3 садочків, створено 13 НВК, відкрито 38 додаткових груп. Це 1156 нових місць.

ДНІПРОПЕТРОВЩИНА ЗАПРОВАДЖУЄ ПЛОТНИЙ ПРОЕКТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

10 лютого Міністерство освіти і науки України провело в нашій області виїзну нараду з питань модернізації початкової освіти, функціонування опорних шкіл та проблемних питань професійно-технічної освіти.

У нараді взяли участь заступник Міністра освіти і науки України Павло Хобзей, директор Інституту педагогіки НАПН України Олег Топузов, головний спеціаліст відділу

змісту освіти, мовної політики та освіти національних меншин МОН України Алевтина Лотоцька, доктор педагогічних наук, завідувач відділу початкової освіти Інституту педагогіки АПН України Анжеліка Цимбалару та директор департаменту освіти і науки облдержадміністрації Олексій Полторацький.

Дніпропетровську обласну раду представляв голова постійної комісії облради з питань науки, освіти, сім'ї та молоді Віктор Сиченко.

В заході взяли участь керівники управлінь, відділів освіти виконкомів міськрад та райдержадміністрацій, керівники методичних служб, керівники відділів освіти об'єднаних територіальних громад, фахівці Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, директори закладів освіти та установ обласного підпорядкування. **Стор. 2**

Майже три тисячі дітей оздоровляться цьогоріч в «Перлині Придніпров'я»

3 лютого 200 дітей від 7 до 17 років урочисто посвятили в «перлинчата» – в оздоровчому центрі «Перлина Придніпров'я» стартувала перша в цьому році зміна.

Загалом у 2016 році в дитячому оздоровчому центрі побувають 2,8 тисяч дітей зі всієї Дніпропетровщини. Тут хлопці та дівчата протягом трьох тижнів навчатимуться, отримуватимуть медичні процедури та розважатимуться.

Одинадятикласник Андрій Котенко вже «перлинчанин» з досвідом. До дитячого оздоровчого центру приїхав втретє.

«Пам'ятаю, як мене посвячували в «перлинчата» вперше. Тоді мені тут дуже сподобалося. Тому я приїхав і вдруге, і втретє. Я люблю грати у футбол, а тут є своє штучне поле. Годують шість разів на день, вихователі дуже хороші», – розповів хлопець.

«У нас працює ціла армія «розважальників». Вони організують різноманітні гуртки та спортивні змагання, проводять цікаві інтерактивні тренінги. Зараз чекаємо на сонце і підвищення температури, коли всі дітки зможуть гуляти на вулиці. У нас є футбольне і баскетбольне поля», – зазначила директор закладу Лілія Ковальова.

«Сюди приїжджатимуть діти з багатодітних сімей, сироти, обдарована малеча, діти переселенців і учасників АТО. Протягом року центр прийме 14 змін. Хлопці та дівчата зможуть з користю провести час: оздоровитися та знайти нових друзів», – сказала директор департаменту соціального захисту населення облдержадміністрації Вікторія Крупська.

А вже 24 лютого стартує друга зміна. Враження і відгуки дивіться на сторінці <http://sss.vk.com/2.gsr.anonimizing.com/club40597235?null>

За матеріалами департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації

Новий Дніпропетровщині Новий стандарт освіти СВІТИ

Дніпропетровщина запроваджує пілотний проект модернізації початкової освіти

Нараду з питань модернізації початкової освіти, функціонування опорних шкіл та проблемних питань професійно-технічної освіти відкрив директор департаменту освіти і науки облдержадміністрації **Олексій Полторацький**. Він наголосив, що початкова школа відіграє провідну роль у галузі загальної середньої освіти, адже саме тут створюються умови для подальшого розвитку і формування дитини.

Олексій Володимирович зазначив, що освітяни області активно долучилися до обговорення проекту Концепції початкової освіти та схвально відгукнулися щодо цілісності змісту освіти, що призведе до зменшення кількості навчальних годин, введення годин виховної роботи та оплати їх, зменшення наповнюваності класів та груп подовженого дня, створення тимчасових комісій у складі психолога, логопеда, педагога, які працюють на підставі затвердженого Міністерством освіти і науки України Положення, ви-

Водночас, педагогічні колективи області, зокрема науковці та методисти ДООППО, надали пропозиції до проекту Концепції початкової освіти: освітяни області вважають, що гармонійний розвиток дитини неможливий без естетичного та етичного розвитку особистості (навчальний предмет «Я у світі»); слід розвантажити навчальну програму з математики, внести до підручників алгоритми щодо формування математичної компетентності; для формування ключової здоров'язбережної компетентності пропонується залишити в інваріантній частині навчального плану курс «Основи здоров'я»; доречно

функціонування школи повного дня, матеріально-технічного забезпечення (наявність навчальних кімнат, кімнат для відпочинку, розвитку та реалізації варіативної складової). А якщо говорити про збереження здоров'я учнів, то недоцільно збільшувати тривалість уроків у 1-4-х класах (до 40 хвилин у 1-2 класах, та 45 хвилин у 3-4 класах).

Павло Хобзей відзначив роль Дніпропетровщини в розвитку освіти в Україні: «До Міністерства надходить безліч пропозицій щодо реформування освіти. Найбільше – з Дніпропетровської області. Саме тому ми сьогодні проводимо нараду у вас. Адже людський капітал – найважливіше в нашій роботі».

Проект передбачає, що опорні школи матимуть розширене устаткування кабінетів, передусім фізики, хімії, біології, математики, інформатики, мови тощо. Тут працюватимуть досвідчені вчителі. До опорної школи зможуть приїжджати діти з усього освітнього округу на додаткові заняття та факультативи.

«Опорні школи будуть об'єднувати учнів та поглиблювати їхні знання. Запровадження цього проекту допоможе оптимізувати навчальний процес», – зазначив Олексій Полторацький.

Органи управління освітою на місцях надали пропозиції щодо удосконалення мережі закладів освіти кожного району (міста), перспектив розвитку кожного закладу: покращення його матеріально-

технічного, кадрового забезпечення, завдань навчально-методичного характеру. Підсумком оптимізації має стати формування в області цілісної системи освіти, єдиного культурно-освітнього простору для комплексного задоволення потреб громадян і регіо-

нального ринку праці в освітніх послугах.

Довідково. Мережа системи загальної середньої освіти Дніпропетровської області на початок 2015-2016 навчального року становить 947 загальноосвітніх навчально-виховних закладів, із них 15 вечірніх, 8 приватних шкіл та 26 спеціальних закладів для дітей з особливими потребами, де навчається понад 300 тисяч учнів. В області також функціонує 968 дошкільних навчальних закладів різних типів та форм власності, в яких виховується приблизно 114 тисяч дітей.

Для економного і раціонального використання бюджетних коштів із лютого 2015 року у Дні-

пропетровській області відбувається удосконалення мережі закладів освіти області із урахуванням вартості утримання одного учня, фактичної наповнюваності школи у порівнянні з проектною потужністю, демографічної ситуації, якості надання освітніх послуг та логістики шкільних підвезень. Протягом 2015 року оптимізовано 36 загальноосвітніх навчальних закладів в Апостолівському, Верхньодніпровському, Васильківському, Межівському, Криничанському, Петриківському, Покровському, Синельниківському, Солонянському, Софіївському,

Томаківському, Широківському, Юр'ївському районах і містах Кривий Ріг, Марганець, Новомосковськ, Нікополь. Із них: ліквідовано 8 ЗНЗ, 1 ЗНЗ перетворено в ДНЗ, 2 – закрито, понижено ступінь у 13 ЗНЗ, об'єднано 2 загальноосвітні школи, створено 10 навчально-виховних комплексів.

В районах скорочено штат методичних кабінетів (131,7 ставок), централізованих бухгалтерій (80 ставок), обслуговуючого персоналу (239,13 ставок), педагогічних працівників (у сільських районах 100 ставок).

Еліна ЗАРЖИЦЬКА

окремлення періоду «входження в шкільне життя», що триває перші 3-4 тижні перебування дітей у школі. Щоб запобігти надмірному навчальному навантаженню учнів доречним є впровадження режиму школи повного дня.

чіткіше та конкретніше розкрити зміст навчальних модулів та принцип оцінювання навчальних досягнень за предметними таблицями тощо. Педагоги вважають, що автори проекту Концепції не розкривають шляхів забезпечення

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФТЕХОСВІТИ

10 лютого, під час перебування на Дніпропетровщині заступника Міністра освіти і науки України Павла Хобзея, відбулася робоча нарада з питань розвитку професійно-технічної освіти за участю представників Дніпропетровської обласної ради, Департаменту освіти і науки обласної державної адміністрації, Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, представників Федерації об'єднань роботодавців Дніпропетровщини, підприємств-замовників робітничих кадрів, директорів професійно-технічних навчальних закладів всіх рівнів атестації, ВНЗ І-ІІ рівня акредитації, що мають відділення підготовки робітничих кадрів, представників профспілок та Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти.

Були обговорені актуальні питання: утримання 55 професійно-технічних навчальних закладів державної форми власності, що надають первинну професійну освіту майже 25 тисячам учнів; шляхи формування державного замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів в умовах децентралізації та зміни регіонального ринку праці;

передача майна навчальних закладів з державної власності до обласної комунальної власності; переобтяженість професійно-технічних навчальних закладів функціями, зокрема з надання загальної середньої освіти та соціального захисту учнів пільгових категорій; покращення якості підготовки завдяки оновленню навчальної бази, підвищенню рівня кадрового забезпечення навчально-виробничого процесу; доповнення типового штатного розпису професійно-технічних навчальних закладів посадами відповідно до вимог сьогодення;

фінансування навчальних закладів за рахунок спеціального фонду бюджету, зменшення собівартості підготовки учнів; внесення змін до класифікатора професій, розробка державних стандартів за об'єднаними професіями; формування серед населення позитивного іміджу професійно-технічних навчальних закладів.

Профтехосвітня Дніпропетровщини запропонували повернути чинний у 2015 році механізм фінансування всіх ПТНЗ з обласного бюджету за рахунок коштів субвенції з державного бюджету в повному обсязі відповідно до розрахункової потреби.

За підсумками робочої наради заступник Міністра Павло Кузьмович Хобзей запевнив, що звернення навчальних закладів щодо вирішення термінових проблемних питань діяльності професійно-технічних навчальних закладів, пов'язаних із децентралізацією, будуть розглянуті. Керівникам ПТНЗ запропонували підготувати та надати до МОН України пропозиції щодо внесення змін до законодавчих актів для спрощення процесу вирішення питань діяльності навчальних закладів та розвитку професійної освіти взагалі.

Віктор ВАСИЛИНЕНКО,
директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області

Міжнародний мовно-літературний конкурс імені Тараса Шевченка

Фінальний етап VI Міжнародного мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка відбувся 13 лютого. На фініш змагання вийшло 22 учасники, які на урочистому відкритті отримали дипломи I, II, III ступенів за перемогу в обласному етапі змагань.

Переможців привітала голова журі конкурсу Антоніна Антонівна Сергієнко, завідувач кафедри гуманітарної освіти ДООППО, кандидат педагогічних наук. Надихнуло на творчість талановиту молодь ліричне слово молодої письменниці, члена Національної спілки письменників України Наталії Володимирівни Дев'ятко та талановитого поета з Нікополя Михайла Івановича Чернецького.

Творчу атмосферу на урочистостях створювали і самі учасники конкурсу. Аліна Палагута, яка на минулорічному фінальному етапі посіла I місце, професійно прочитала уривок із поеми Т.Г. Шевченка «Гайдамаки», а шестикласниця з Ганнівського НВК Вікторія Коваленко артистично продекламувала поезію А. Сафроньова, присвячену Тарасові Шевченку. Твори переможців Ірини Калашнік, Ігоря Замкового, Марини Мірошниченко також були присвячені геніальному поету-пророку Тарасу Григоровичу Шевченку. Та найбільше вразила присутніх на святі семикласниця

з Нікопольської СЗШ № 20 Катерина Бикова своєю поезією-зверненням до Кобзаря і до кожного українця:

*В моїй світлиці на стіні
Висить портрет
Великого Шевченка.*

*І дуже хочеться побачити мені
В його очах
майбутнє України-неньки.*

*Його чоло високе, мудрі сірі очі,
Котрі з дитинства бачили всього.
Немов Тарас*

*з портрета мовить хоче
До побратима кожного свого.
Про те, як всі свої думки*

*та сподівання,
Він на папері щиро викладав,
Про те, що мав одне*

*в душі бажання,
Щоб українець кожен волю мав.
Хотів, щоб пам'ятав народ,*

*як воювали
Козаки відчайдушно
проти ворогів,*

*Як труднощі усі разом долали,
Щоб край наш рідний
славився і цвів.*

*І всюди, де війна іще лунає,
Летять слова поета всіх часів:
«Борітеся! Поборете!*

*Вам Бог помагає!»
І не забудемо отих пророчих слів.*

Після урочистостей учасники конкурсу розпочали виконання завдань, з якими, сподіваємося,

успішно впоралися. Роботи відправлені до Києва для перевірки членами журі фінального етапу конкурсу. Будемо з нетерпінням чекати повідомлень про успіхи наших учнів.

Хочеться щиро подякувати працюючим, невтомним, небайдужим педагогам, які щороку готують талановитих дітей до конкурсів, підтримують їх, допомагають реалізуватися, зокрема Аллі Вікторівні Богомазовій (спеціалізована середня загальноосвітня школа № 22 з поглибленим вивченням іноземної мови, Дніпропетровськ), Ользі Григорівні Криворотенко (Ганнівський НВК «СЗШ-ДНЗ», Верхньодніпровський район), Людмилі Іванівні Півненко (Березнуватівська СЗШ, Солонянський район), Любові Миколаївні Ільїній, Світлані Олександрівні Катунювій (Дніпропетровський обласний медичний ліцей-інтернат «Дніпро»), Наталі Сергіївні Голіковій (Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара), Світлані Іллівні Кондратенко (Дніпропетровський педагогічний коледж ДНУ ім. О. Гончара), Світлані Петрівні Лагдан (Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна).

**З вдячністю, повагою та побажаннями перемог,
Антоніна СЕРГІЄНКО**

УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА

Обласна олімпіада з української мови і літератури відбулася 16 січня. Її учасниками стали 150 учнів 8-11-х класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів та ПТНЗ (за рейтингом – 153).

Урочисте відкриття олімпіади відбулося в актовій залі ДООППО. Учасників III етапу Всеукраїнської олімпіади привітали: Лідія Володимирівна Вознюк, голова журі олімпіади, доцент кафедри освітнього менеджменту ДООППО, кандидат педагогічних наук; Антоніна Антонівна Сергієнко, голова оргкомітету олімпіади, завідувач кафедри гуманітарної освіти ДООППО, кандидат педагогічних наук та члени журі обласної олімпіади. Приємним було музичне вітання від талановитих студентів Дніпропетровського театрально-музичного коледжу, бо ж українська пісня надихає, налаштовує струни душі на ліричне звучання. А це так необхідно талановитим дітям!

Школярі працювали над олімпіадними завданнями три години. Найважче було впоратися з

Переможці олімпіади

8 клас – 20 учасників.

Анастасія Шевченко, гімназія № 39, Дніпродзержинськ та Катерина Шевченко, СЗШ № 92, Дніпропетровськ.

9 клас – 37 учасників.

Ганна Аракова, Українсько-Американський ліцей, Дніпропетровськ та Максим Куждін, СЗШ № 114, Кривий Ріг.

10 клас – 42 учасники.

Діана Лісічка, СЗШ № 110, Кривий Ріг, Аліна Рашевська, Царичанська СЗШ.

11 клас – 47 учасників.

Валерія Лобко, Магдалинівська СЗШ та Анастасія Карабут, Черкаська СЗШ, Новомосковський р-н.

Антоніна СЕРГІЄНКО, голова оргкомітету олімпіади

творчою літературною роботою та письмовим висловленням з мови. На жаль, багато учнів обрали хибний шлях: намагалися написати якнайбільше, не дотримуючись теми, не дбаючи про оригінальність, забувши про те, що творчість теж має свої закони. Та найскладнішим було завдання, у якому одинадцятикласникам пропонувалося написати уявне інтерв'ю з письменником Дніпропетровщини. Приємно, що учні для спілкування обрали Валер'яна Підмогильного, Валентина Чемериса, Ганну Світличну, але прикро, що через незнання письменників Придніпров'я, нашими земляками стали і Сергій Жадан, і Ліна Костенко, і Юрій Андрухович. Вивчаймо сучасне, але й своє не забуваємо.

Англійська та іспанська мови

III етап Всеукраїнської олімпіади з англійської та іспанської мов відбувся 13 лютого на базі університету ім. Альфреда Нобеля.

На олімпіаду з іспанської мови прибули 8 учнів: 9 кл. – 3 учні, 10 кл. – 2 учні, 11 кл. – 3 учні.

Переможцями стали: учень 9 класу Олег Лисицький, спеціалізована середня загальноосвітня школа № 9 з поглибленим вивченням англійської мови, Дніпропетровськ; учениця 10 класу Владислава Козіна, ССЗШ № 7, Дніпропетровськ; учениця 11 класу Катерина Глохончук, спеціалізована школа № 71, Кривий Ріг.

Всі райони області були залучені до обласної олімпіади з англійської мови.

На олімпіаду з англійської мови прибули 102 учасники: 9 кл. – 25 учнів, 10 кл. – 36 учнів, 11 кл. – 41 учень.

Перші місця вибороли: серед учнів **9-х класів** – Юліана Різник, СЗШ № 134, Дніпропетровськ;

серед учнів **10-х класів** – Арсеній Весновський, Анастасія Жадан, Українсько-Американський ліцей, Дніпропетровськ; Валерія Малащенко, спеціалізована СЗШ № 9 з поглибленим вивченням англійської мови, Дніпропетровськ;

серед учнів **11-х класів** – Денис Сейдалієв, спеціалізована школа № 71 з поглибленим вивченням іноземних мов, Кривий Ріг; Альона Явтушенко, колегіум № 16, Дніпродзержинськ, Арина Шароварова, спеціалізована СЗШ № 142 еколого-економічного профілю, Дніпропетровськ.

ІНОЗЕМНІ МОВИ

Німецька та французька мови

III (обласні) етапи Всеукраїнських олімпіад з німецької та французької мов відбулися 22 січня. На урочистому відкритті були присутні науковці Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара та представники міжнародних організацій.

Німецька мова

В змаганнях взяли участь 38 учнів 9-11-х класів.

9 клас – 16 учнів.

Переможцем став Максим Остапенко, ССЗСШ № 126, Дніпропетровськ.

10 клас – 11 учнів.

Переможниця – Галина Нікітіна, Колегіум № 16, Дніпродзержинськ.

11 клас – 11 учнів.

Перемогли – Єлизавета Бурда, гуманітарно-технічний ліцей № 129, Кривий Ріг, Діана Астахова, ССЗШ № 53, Дніпропетровськ.

Французька мова

9 клас – 16 учнів.

Переможниця – Стефанія Бикова, СЗШ № 81, Дніпропетровськ.

10 клас – 14 учнів.

Перемогли Юлія Шевченко, НВК-ліцей № 100, Дніпропетровськ; Карина Гуріна, СЗШ № 4, Кривий Ріг.

11 клас – 7 учнів.

Першість виборола Орина Орел, ССЗШ № 126, Дніпропетровськ.

РОСІЙСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА

Обласна олімпіада юних філологів відбулася 6 лютого.

У змаганнях взяли участь 36 учнів 9 класів. Перші місця вибороли: Олексій Астатурян, НВК № 59, Дніпропетровськ та Валентин Гладчук, Ліцей інформаційних технологій при ДНУ ім. О. Гончара.

Перші місця серед 41 десятикласника здобули: Яна Козир, НВК № 99, Дніпропетровськ та Тетяна Цунік, СЗШ № 2, Першотравенськ (Тетяна, до речі, посіла одне з трьох перших місць в олімпіаді з історії).

Серед 38 учасників олімпіади – учнів 11 класів – на перших місцях: Поліна Красюкова та Марія Нечволод, обидві з НВК № 99, Дніпропетровськ.

ПРАВОЗНАВСТВО

Обласний етап учнівської олімпіади з правознавства відбувся 14 лютого. Серед його учасників – 91 учень із міст та районів Дніпропетровщини відповідно до рейтингу, окрім Широківського району. У цьому етапі олімпіади змагалися 31 учень 9-х класів, 34 учні 10-х класів та 26 учнів із 11-х класів. Порівняно із попередніми роками зменшилася кількість учнів, котрі брали участь у такій олімпіаді (із 109 у 2012-2013 н.р. до 91 учня у цьому році).

Учасників олімпіади привітали члени журі на чолі із головою Катериною Михайлівною Романенко, завідувачем кафедри освітнього менеджменту ДООШПО, доктором наук з державного управління, кандидатом юридичних наук, доцентом.

Перші місця виборили:
9 клас. Ольга Ткачова, СЗШ № 50, Кривий Ріг, Олександра Савченко, гімназія № 11, Дніпродзержинськ, Вікторія Дядик, СЗШ № 23, Нікополь.

10 клас. Аліна Рудик, Нікопольська спеціалізована школа № 5 і Марія Волкова, СЗШ № 8, Дніпропетровськ.

11 клас. Артем Морозкін, гімназія № 127, Кривий Ріг.

ІСТОРІЯ

Обласна учнівська олімпіада з історії відбулася 29 січня. У ній змагалися 159 учнів 8-11-х класів середніх загальноосвітніх шкіл зі всіх міст та районів Дніпропетровщини: 8 клас – 33 учні, 9 клас – 32 учні, 10 клас – 46 учнів, 11 клас – 48 учнів.

Більшість учасників олімпіади навчаються у міських школах (86 учнів), інші є учнями сільських шкіл (73 учні), 5 учнів навчаються у професійно-технічних навчальних закладах. Делегації школярів супроводжували найкращі педагоги та керівники команд, що мають високі результати та досвід у підготовці учнів до олімпіад.

Комплекти завдань з історії розробляв Сергій Іванович Світленко, декан історичного факультету Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, доктор історичних наук (голова журі), Людмила Леонтівна Базилевська, завідувач НМЛ суспільних дисциплін ДООШПО (заступник голови журі).

Завдання були укладені згідно з вимогами навчальних програм з історії України та всесвітньої історії та спрямовані на виявлення поглибленого знання і розуміння низки визначальних історичних подій, явищ, процесів. Утім, укладачі завдань прагнули врахувати нові тенденції шкільної історичної освіти, методики викладання

історії, вимог Державного стандарту (редакції 2004 та 2011 років) до викладання історії, принципів укладання завдань на ДПА та ЗНО. У завдання також були закладені питання із просторовими компетенціями на історико-географічні знання і картографічні уміння.

Більшість учасників змагання виконала завдання на достатньому науковому рівні і виявила високі результати. За підсумками виконання завдань III етапу учнівської історичної олімпіади 81 учень отримав призові місця: 1 місце – 10 учнів, 2 місце – 22 учні, 3 місце – 49 учнів.

6 кращих юних істориків – переможців III етапу чекає Чернівці – місто, де відбудеться IV етап Всеукраїнської олімпіади з історії.

Належний організаційний рівень проведення обласної олімпіади з історії забезпечували представники ДООШПО, Дніпропетровського науково-методичного центру управління освіти і науки та вчителі

історії загальноосвітніх навчальних закладів №№ 15, 30, 31, 37, 89, 108, 115, 135 Дніпропетровська.

Перевірку робіт здійснювало професійне журі у складі вчених-істориків із ДНУ ім. О. Гончара, Криворізького національного університету та шкільних вчителів історії високого кваліфікаційного рівня.

Переможці

8 клас. Поліна Долгополова, Піщанська СЗШ Новомосковського району та Артем Кисіль, НВК № 36, Дніпродзержинськ.

9 клас. Катерина Войцеховська, НВК № 12, Дніпропетровськ та Карім Саттаров, СЗШ № 5, Павлоград.

10 клас. Віталій Картацький, Жовтєвська гуманітарна гімназія; Дмитро Крутько, СЗШ № 113, Кривий Ріг; Тетяна Цунік, Першотравенська СЗШ № 2.

11 клас. Дмитро Лазікін, НВК № 12, Дніпропетровськ; Юрій Гуртовий, Магдалинівська СЗШ Магдалинівського району; Анастасія Верхоцька, спеціалізована СЗШ з поглибленим вивченням англійської мови № 9, Дніпропетровськ.

АСТРОНОМІЯ

Обласний етап VI Всеукраїнської олімпіади юних астрономів відбувся 17 січня. У олімпіаді брали участь 84 учні із навчальних закладів області, серед яких 25 – із сільських регіонів.

В урочистій обстановці відкрилась олімпіада, словами привітання до учасників звернувся голова оргкомітету Тетяна Віталіївна Потапова, старший викладач ДООШПО, голова журі Світлана Валентинівна Глубенок, вчитель-методист Криворізького Жовтєвського ліцею, Сергій Борисович Григор'єв, кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри теоретичної фізики факультету фізики, електроніки і комп'ютерних систем ДНУ ім. О. Гончара, директор ліцею інформаційних технологій, член журі IV етапу Всеукраїнської олімпіади юних фізиків

Протягом останніх років результатами виступів тішає команди Кривого Рогу, Дніпродзержинська, Дніпропетровська, Нікополя, Магдалинівського району Проте не виставляють своїх команд обласний медичний ліцей-інтернат «Дніпро», Апостолівський, Криничанський, Покровський, Широківський, Синельниківський, Петропавлівський райони.

Як завжди цікаві задачі підготували науковці факультету ФЕКС, серед них С.Б. Григор'єв, С.Ф. Лягушин, В.В. Коваленко, вчителі області. Та найбільше всі чекають на псевдоексперимент –

яскравий, чудовий Всесвіт вабить своїми фарбами.

В олімпіадних змаганнях з астрономії, що відбулися 23 січня, взяли участь 42 учні старшої групи та 22 учні молодшої групи.

Потужною командою виступили представники Криворізького Жовтєвського ліцею – вони посіли всі три перших місця в старшій і два із трьох у молодшій групі.

Переможці молодшої групи: Олексій Глубенок та Маргарита Перегінєць, Жовтєвський ліцей, Кривий Ріг; Данііл Забора, Технічний ліцей, Дніпродзержинськ.

У старшій групі перемогли: Владислав Желтуха, Максим Цюман, Данііл Кобеляцький – всі із Жовтєвського ліцею Кривого Рогу.

Незважаючи на погані метеоумови, свято відбулося. Попереду – підготовка до Всеукраїнської олімпіади. Побажаємо переможцям подальших успіхів, цікавих задач, творчості та наснаги.

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

III (обласний) етап Всеукраїнської олімпіади з трудового навчання відбувся 13 лютого на базі Навчально-виховного об'єднання № 28 Дніпропетровська. В ньому взяли участь 83 учні 9-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів області, з яких – 40 дівчат і 43 хлопці, які змагалися у 2 вікових групах: 8-9 класи і 10-11 класи.

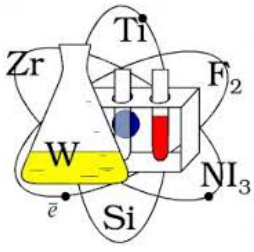
З 19 дівчат молодшої групи перемогу здобула Анна Солдатова, СЗШ № 9, Павлоград.

Її сестра Тетяна Солдатова і Анастасія Лазєбна, СЗШ № 135 Дніпропетровська стали найкращими у старшій групі, де змагалася 21 учасниця.

У хлопців у молодшій групі змагалися 25 учнів. Перше місце виборов Денис Гриценюк, педагогічна гімназія, Кривий Ріг.

В старшій групі було 18 учасників. Перші місця посіли: Віталій Кофман, СЗШ № 94, Кривий Ріг та Андрій Баріло, Новопільський НВК, Криворізький район.

Теоретичний тур III (обласного) етапу Всеукраїнської олімпіади з хімії відбувся 24 січня. В урочистому відкритті взяли участь представники Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Дніпропетровського національного університету ім. Олеса Гончара, Українського державного хіміко-технологічного університету, Дніпропетровської медичної академії МОЗ України, Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, Національної металургійної Академії України.

Учасників олімпіади вітали: В.Ф. Варгало, декан хімічного факультету ДНУ ім. О. Гончара, доктор хімічних наук, професор, голова журі олімпіади; Л.М. Зламанюк, завідувач кафедри природничої освіти ДОШПО, кандидат педагогічних наук, доцент; Л.І. Хмельникова, доцент кафедри загальної та клінічної фармації ДЗ «ДМА МОЗ України»; Н.А. Никифорова, кандидат технічних наук, доцент НМАУ; Н.І. Шумська, заступник директора СЗШ № 31, Дніпропетровськ.

Завдання олімпіади, які розробили методична комісія хімічного факультету ДНУ ім. О. Гончара та кафедра природничої освіти ДОШПО, були творчими, сприяли

розвитку мислення учнів; переважно ґрунтувалися на знанні програмного матеріалу, а також містили елементи знань, що випереджують програму. Загалом такий підхід при складанні завдань дав змогу учасникам олімпіади виявити глибокі знання предмету.

Під час теоретичного туру відбувся науково-практичний семінар «Профориєнтаційна спрямованість розв'язування задач, як одна з умов ефективної мотивації учнів до вивчення природничих дисциплін» (спільно з науковцями ДНУ ім. О. Гончара, УДХТУ, ДДМА, ДДАУ, НМетАУ).

До складу журі олімпіади увійшли вчені вищих навчальних закладів Дні-

пропетровщини, серед яких: професор, доктор хімічних наук, 10 доцентів, 9 кандидатів хімічних, 1 – педагогічних та 1 – технічних наук, 2 старших викладачі, 2 директори школи, 3 заступники директорів ЗНЗ області, 2 Заслужених вчителів України та 10 вчителів-методистів.

Всього в теоретичному турі взяли участь 139 учнів області, серед яких: 29 учнів 8-х класів, 29 – 9-х класів, 38 – 10-х класів та 43 учні 11-х класів.

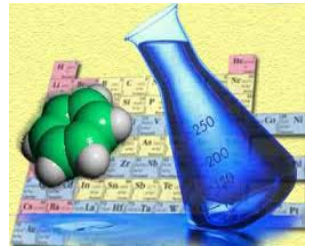
За підсумками теоретичного та експериментального турів олімпіади журі визначило переможцями: I місце – 11 учнів, II місце – 23 учні, III місце – 34 учні.

8 клас: Богдан Боярський, СЗШ № 19, Нікополь; Михайло Лютов, гімназія № 11, Дніпродзержинськ.

9 клас: Олена Кузеванова, СЗНЗ № 31, Дніпропетровськ; Любов Просоленко, Нікопольська спеціальна природничо-математична школа при ДНУ ім. О. Гончара.

10 клас: Катерина Шевченко, Нікопольська спеціальна природничо-математична школа при ДНУ ім. О. Гончара; Сергій Коваль, гімназія № 15, Нікополь; Валерія Нейбург, ДОМЛП «Дніпро», Дніпропетровськ.

11 клас: Дар'я Аміс, Ніна Фірсова, Анастасія Бондар, Анатолій Сорокін – всі із ДОМЛП «Дніпро», Дніпропетровськ.

БІОЛОГІЯ

III етап Всеукраїнської олімпіади з біології відбувся 30 січня. У ньому взяли участь 161 учень 8-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів області.

8 клас – 30 учнів. Змагання відбулися в напруженій боротьбі. Шість найкращих результатів (два I місця і чотири II) – у невеликому діапазоні від 54,6 до 52,3 балів.

Перші місця вибороли:

Владислав Глухов із Нікополя та Валерія Адонка із Дніпропетровська; чотири других – Платон Лебедь із Новомосковська, Олександр Файзуліна та Надія Сіліна із Дніпропетровська, Еліна Лінівенко із Марганця.

9 клас – 33 учні.

Три перших місця вибороли:

В'ячеслав Постовой, ДОМЛП «Дніпро», Анна Степанова із Павлограда та Марія Мазуріна, ДОМЛП «Дніпро».

10 клас – 43 учні.

Перші місця посіли:

Маргарита Сквородка із Кривого Рогу, Юлія Біла із Синельникового, Валерія Нейбург, ДОМЛП «Дніпро».

11 клас – 55 учнів.

Перші місця вибороли:

Дар'я Аміс і Дмитро Підгребельний, ДОМЛП «Дніпро», Анастасія Підуст із Кривого Рогу, Анастасія Надсіна із Павлограда. Лише півбала поступився Іван Шальський, Дніпропетровський обласний медичний ліцей-інтернат «Дніпро».

ЕКОЛОГІЯ

У II турі обласної олімпіади з екології взяли участь 26 учнів 11-х класів та 13 учнів 10-х класів загальноосвітніх навчальних закладів області.

Серед 10-класників найкращими були представниці Дніпродзержинська Поліна Терещенко та Альвіна Седих.

Серед 11-класників учасників було вдвічі більше – 26 і відповідно побільшало переможців – перші місця посіли 4 учасники:

Едуард Романенко із ДОМЛП «Дніпро», Софія Ніконова із Дніпропетровська, Крістіна Маховська з Дніпропетровського району та Анастасія Ніконенко із Дніпропетровська.

ІНФОРМАТИКА

III етап Всеукраїнської олімпіади з інформатики відбувся 31 січня.

В наймолодшій групі олімпійців було 3 учасники – учні 7-8 класів.

Переможцем став Богдан Погуляка, восьмикласник Ліцею інформаційних технологій при Дніпропетровському національному університету імені Олеса Гончара.

9 клас – 24 учні.

Перші місця посіли: Владислав Савельєв та Ігнатій Шаталович, Ліцей інформаційних технологій при ДНУ ім. О. Гончара.

10 клас – 35 учнів.

Переможці – Дмитро Байнак, ЛІТ при ДНУ ім. О. Гончара, Владислав Толстіков, Криворізький гуманітарно-технічний ліцей № 129.

11 клас – 30 учнів.

Першість вибороли: Данііл Тищенко, Дніпропетровський обласний ліцей-інтернат фізико-математичного профілю та Ілля Ліхощва, ЛІТ при ДНУ ім. О. Гончара.

Цього року у III етапі економічної олімпіади, що відбувся 23 січня, попри погодні негаради взяли участь понад 70 учнів 9-11-х класів з усіх районів Дніпропетровщини. Урочисте відкриття заходу відбулося у Залі нобелівських лауреатів з економіки Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля.

Як зауважив Сергій Васильович Кузьмін, голова журі олімпіади, проректор з науково-педагогічної роботи, організації та розвитку наукового процесу і міжнародної діяльності університету ім. А. Нобеля, доктор економічних наук, професор, університет підтримує олімпіадний рух для старшокласників, які зацікавлені у поглибленому вивченні економічних дисциплін, тому що, по-перше, в нього є така можливість, – саме на його матеріальній базі, в комп'ютерних та мультимедійних класах вже одинадцятий рік старшокласники області мають змогу якісно проходити комп'ютерне тестування. А по-друге, університет має бажання якомога раніше виявляти талановитих старшокласників із різних куточків області і надавати їм рівні можливості для отримання якісної освіти, і саме в цьому він бачить свою соціальну місію.

За традицією цей етап олімпіади було проведено у тісному партнерстві університету з Дніпропетровським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти. Саме експерти

ЕКОНОМІКА

ДОШПО – визнані науковці та досвідчені вчителі області – формували завдання нинішнього етапу олімпіади.

Для вчителів економічних дисциплін керівники та викладачі кафедри міжнародної економіки та економічної теорії Університету ім. А. Нобеля на волонтерських засадах провели спеціальний семінар, який відкрив Анатолій Олександрович Задоя, завідувач кафедри, доктор економічних наук, професор.

Серед тем, які там обговорювалися, були:

• Міжнародні економічні організації: їх класифікація та роль у сучасному світі.

• Аналіз зовнішніх ринків України: чи зможуть нові можливості компенсувати втрати «старих» ринків?

За інформацією оргкомітетів Всеукраїнських учнівських олімпіад

Фізична культура охоплює широке коло понять, що передбачають знання про правильний режим раціонального харчування, дотримання правил гігієни, вироблення корисних звичок. Фізична культура школяра – це визначальний принцип його ставлення до свого здоров'я, до розвитку, збереження можливостей свого організму. На цих засадах будується повсякденне життя учнів.

Я люблю своїх вихованців, добре знаю кожного з них, можу підтримати в скрутну хвилину; вмю переконати навіть фізично слабку дитину, дати віру в її можливості. Виховую у дітей працелюбність, сприяю розширенню світогляду, допомагаю обрати майбутню професію. Своїх вихованців намагаюся переконати в тому, що заняття спортом – це перш за все наполеглива праця, яка не під силу ледачим, нестійким, пасивним. Звичайно, трьох уроків фізичної культури на тиждень замало, адже фізичними вправами необхідно займатися щодня. Якщо в когось немає сили волі посидіти півгодини над підручником, то йому й у спорті робити нічого. Юний спортсмен, закоханий у спорт, сідає і за підручники.

Зважаючи на конкретні завдання уроку, намагаюся організувати його так, щоб найкраще забезпечити постійну зайнятість і активність учнів, а отже – і високу результативність.

Ефективність фізичного виховання можна суттєво покращити, якщо залучити учнів до систематичних, щоденних занять фізичними вправами з використанням нестандартного обладнання, що збільшує пропускну можливість і дає змогу застосувати фронтальний метод навчання, тобто економити час.

Щоденні заняття фізичними вправами мають позитивно впливати на показники фізичного розвитку і фізичної підготовки дітей. Головна мета – призначити школярів до систематичних фізичних занять, виробити потребу займатися ними протягом життя.

Підготовка школярів до уроку починається ще на перерві. Де і як шикуватися, хто з учнів керує цим процесом, – посягнути на першому уроці, а далі домагатися дотримання визначеного порядку.

Методи організації учнів на уроці різноманітні. Наприклад, під час ознайомлення з новим матеріалом застосовується фронтальний метод, основною перевагою якого є максимальне залучення дітей до рухової діяльності і велика моторна щільність уроку. При повторенні рухової діяльності застосовую груповий спосіб, що допомагає краще бачити виконання учнями завдань, точне дозування навантаження і виправлення помилок. Часто застосовую індивідуальний метод занять: деякі учні, отримавши певне завдання, самостійно виконують його; це допомагає їм опанувати вмінням самостійно займатися фізичними вправами. Для розвитку таких фізичних якостей, як сила, витривалість, вправність, швидкість та інші застосовується тренування по колу. Обов'язковою умовою цього є диференційований підхід. Саме тому ретельно готують, щоб кожному учневі визначити максимальне індивідуальне дозування фізичного навантаження. Обов'язкова перевірка пульсу, інтенсивності фізичного навантаження.

РУХЛИВІ ІГРИ на уроках фізичної культури

Фізична культура є важливою складовою системи освіти та виховання учнів загальноосвітньої школи. Головним призначенням фізичного виховання дітей та молоді в Україні є формування всебічно розвинутої особистості. Фізичному вихованню належить пріоритетна роль у формуванні вмінь і навичок здорового способу життя, організації корисного і цікавого дозвілля та активного відпочинку, розвитку, відновлення фізичних і духовних сил, реабілітації та корекції здоров'я, виховання моральних і вольових якостей молоді.

Водночас із традиційними формами я використовую уроки-подорожі, уроки-змагання, пропоную учням самостійну роботу із завданнями-картками, проводжу тематичні заліки.

Велику увагу на уроці приділяю іграм. Гра з давніх-давен була невід'ємною частиною життя кожної людини. Сучасний прогрес вносить у гру свої корективи, але не може вилучити її, а тим більше перекреслити, тому що неможливо знищити живу потребу у грі, як і не можна повернути назад гірську річку. Змінюються умови гри, вливаються у звичайний перебіг ігор нові сюжети, продиктовані часом. Однак незмінним є потяг дитини до гри, особливо рухливої, де можна перевірити і виявити свою спритність, швидкість та силу. Веселі рухливі ігри – це наше дитинство. Хто не пам'ятає незмінних схованок, ловців, квачів? Коли вони виникли? Хто вигадав ці ігри? На ці запитання є тільки одна відповідь: їх створив народ, як казки і пісні. Ігри мають багатовікову історію. Вони збереглися і дійшли до наших днів із глибокої давнини, передавалися від покоління до покоління, вбираючи в себе найкращі національні традиції. Для всіх ігор характерна любов людини до веселощів, завзятості. Батьківщина вперше постає перед дитиною в образах, звуках, фарбах та іграх. Рухливі ігри пробуджують і підтримують радість рухів. Вони є чудовим допоміжним матеріалом для вчителів фізкультури. Велика фізіологічна і психологічна цінність рухливих ігор, а також їхня різноманітність, підпорядковані головній меті – розвивати за їх допомогою певні здібності і навички школярів. Ігри створюють духовну єдність з народною творчістю, мають виховний характер, дають змогу вивчити у процесі гри характер кожного учасника.

Активна рухова діяльність та піднесені емоції підсилюють усі важливі фізіологічні процеси в організмі дитини, поліпшують роботу усіх органів і систем, позитивно впливають на психоемоційний стан дитини, допомагають їй розкритися як особистості.

Під час рухливих ігор створюються найсприятливіші умови для фізичного, розумового, морального, естетичного та трудового виховання. Крім того, швидка та несподівана зміна ситуацій у грі змушує дітей шукати нові шляхи вирішення завдань, що сприяє розвитку самостійності, активності, ініціативності та кмітливості.

Таким чином, зазначимо, що рухливі ігри – це один із важливих засобів зміцнення здоров'я та всебічного виховання дітей шкільного віку. Ігри – заходи не лише фізичного, а й морального виховання. У процесі гри діти не лише пізнають світ, а й вчаться самостійно діяти в різноманітних ситуаціях. Педагогічне значення ігор підсилює їхню емоційність.

Діти у грі відчувають радість, зацікавленість, волю до перемоги, а іноді й розпач. Усі ці почуття створюють у дітей емоційний настрій, що сприяє моральному розвитку особистості.

У педагогічній діяльності ігри поділяються на два види: спортивні і рухливі. Рухливі ігри простіші. Вони, відповідно, поділяються на колективні та індивідуальні. Кожна гра має сюжет. Іноді він складний і відбиває у специфічній формі реальну діяльність, а часом – простий або зовсім непомітний і виявляється лише в правилах гри.

Рухливі ігри – один із найважливіших засобів фізичного і морального виховання. Ігри підбираються з урахуванням пори року. Восени і навесні плануються ігри на повітрі, а взимку – у спортивній залі. При розподілі ігор слід враховувати виконання програми з різних видів спорту, тому що деякі з них можна використовувати для удосконалення вмінь і навичок з бігу, стрибків, метання, інших видів руху.

Народна педагогіка навчає батьків та вчителів піклуватися про фізичний розвиток дитини, всіляко заохочували її до рухливості. «Як дитина бігає і грається, так її здоров'я усміхається», – говорить прислів'я. Чим більше дитина рухається, тим краще росте і розвивається. Гіподинамія (обмеження рухової активності школяра) призводить до порушення обміну речовин, діяльності серцево-судинної та дихальної систем, негативного впливу на опорно-руховий апарат. Найкращими «ліками» для дітей від рухового «голоду» є ігри. Народні та рухливі ігри за змістом та формою прості і доступні для дітей різних вікових груп. Вони є універсальним засобом для фізичного виховання молоді, оскільки:

- мають оздоровче значення;
- сприяють гармонійному росту організму школяра;
- формують правильну поставу;
- загартовують організм;
- підвищують працездатність;
- зміцнюють здоров'я.

При виборі гри вчитель має сформулювати навчально-виховне завдання, потім визначити місце гри на уроці, її основний руховий зміст, фізіологічне і емоційне навантаження, враховуючи при цьому склад дітей за віком, статтю, фізичною підготовкою. Для проведення гри необхідно підготувати місце, інвентар і продумати заходи щодо організації дітей. Підготовка місць гри проводиться перед уроком за участю дітей. Розмітка майданчика може бути постійною або тимчасовою. Для проведення ігор необхідно чимало різноманітного інвентарю, який можна зробити власноруч, залучаючи до цього дітей, батьків.

Щоб успішно провести гру, вчителю необхідно стисло, точно роз'яснити учням умови гри і одразу ж організувати їх. Важливим моментом організації ігор є при-

значення суддів і того, хто проводить розподіл дітей на групи. Того, хто водить, вибирають з найбільш активних і швидких, енергійних та ініціативних учнів, суддями і помічниками можна призначити учнів зі спеціальної медичної групи.

Розподіл на групи найкраще проводити за розрахунком. Це швидко, відносно правильно і безпристрасно. Інші способи розподілу менш вдалі, тому що можуть створитись сильніші або слабкіші групи чи команди. Окрім того, це потребує багато часу і викликає невдоволення дітей.

Регулювати навантаження можна, використовуючи такі прийоми:

- зміна тривалості гри і кількість повторень;
- збільшення або зменшення майданчика;
- спрощення або удосконалення правил гри;
- зменшення або збільшення кількості рухів;
- введення або вилучення перерв;
- організація «будинку» для відпочинку дітей під час гри або відмова від нього.

При проведенні ігор дуже велика роль вчителя. Від нього залежить не лише підготовка гри, але і весь її хід та результати. Він керує грою, стежить за її перебігом, а якщо потрібно, то і сам грає з учнями.

Важливо також організовано закінчити гру: підбити підсумки, оголосити результати, наголосити на позитивних і негативних моментах, дати поради щодо організації та проведення гри після уроків. Це сприяє вихованню у дітей вміння оцінити свої дії та дії товаришів, зрозуміти причини перемог і поразок.

Під час занять велику увагу приділяю дихальним вправам. Діти вчаться дихати ритмічно і глибоко, правильно поєднувати дихання з рухами, які виконують. У вправах, де потрібне напруження, рекомендую спокійне, довільне дихання. Для збільшення екскурсії грудної клітки учні надувають повітряні кульки, гумові іграшки, мильні бульбашки.

Важливе місце на уроці мають вправи корегуальної гімнастики, адже аналіз структури захворювань виявив, що у дітей середнього шкільного віку найчастіше спостерігається порушення опорно-рухового апарату, сколіоз, порушення постави та плоскостопість, захворювання органів дихання та органів зору.

Для покращення загальної координації рухів, окрім вправ на рівновагу, я використовую завдання на точність рухів і погодженість дій. З великим задоволенням діти займаються лікувальною ходьбою, яка сприяє підвищенню функціональних можливостей серцево-судинної системи, зміцненню серцевих м'язів. Завдання вчителя – пояснити, що лікувальна ходьба

вирівнює хребет і регулює функціональний стан нервової системи.

Оптимізація спортивного виховання – одна з найактуальніших проблем сьогодення. Зміцнення здоров'я дітей, покращення їхнього фізичного розвитку і фізичної підготовленості, вироблення навичок систематичних, повсякденних занять фізичними вправами, внутрішнє сприйняття здорового способу життя – ось складові підбадьорювати школярів до гармонії буття і захисту Батьківщини.

У тактовній формі, доступною мовою учням на уроках систематично розповідаю про вплив рухового режиму на стан здоров'я і розумову працездатність людини, про залежність розвитку рухових якостей від характеру виконання фізичних вправ і обсягу пропонованого навантаження. Під час уроку намагаюся підбадьорювати школярів, відзначити найменші успіхи та позитивне ставлення до поставлених завдань.

При правильній організації на занятті немає пасивних: кожен учень виконує певну роботу. Чергові та тимчасово звільнені учні готують приміщення та інвентар до занять, встановлюють планки, роблять необхідні розмітки, записують результати задачі навчальних нормативів. Спеціально підготовлені учні (актив) стежать за правильним виконанням вправ, виправляють помилки, надають допомогу і необхідну підтримку.

На уроках я намагаюся розвивати творчу активність учнів. Часто використовую завдання, які стимулюють самостійність і їхню творчу ініціативу. Наприклад, пропоную вибрати спосіб подолання перешкод, скласти комплекс вправ для зарядки, урізноманітнити вже відомі рухливі ігри.

Усвідомлюючи, що висока результативність уроків неможлива без любові до предмета, роблю все від мене залежне, щоб учні по-справжньому полюбили фізичну культуру. Мої уроки емоційні, динамічні, насичені ігровими та змагальними моментами. Намагаюся так будувати урок, щоб школярі одразу бачили результати своєї праці, відчували свій поступ, зростання фізичних можливостей. На уроках панує атмосфера доброзичливості, а стосунки з вихованцями базуються на принципах педагогіки співробітництва.

Завжди пам'ятаю, що емоційність уроку перш за все залежить від настрою самого вчителя, його зовнішнього вигляду, інтересу до обраного фаху, тому й організую заняття цікаво та різноманітно. Кожний урок повинен мати новизну, відрізнятися від попереднього за змістом і формою проведення. Це результат моєї роботи над підвищенням професійної майстерності. Уважно вивчаю передовий педагогічний досвід кращих вчителів району, міста і творчих використую його для вдосконалення своєї професійної майстерності, обізнана з новинками предмета, інноваційними методиками, плідно працюю як учитель-експериментатор, дотримуючись гасла: «Здоров'я дитини – здоров'я родини».

Здоров'я родини – здоров'я країни».

**Тетяна КОВАЛЬ,
вчитель фізичної культури
вищої категорії, методист
СЗШ № 91, Дніпропетровськ**

Зоологічний конкурс

Фінішував XII Всеукраїнський конкурс юних зоологів і тваринників. Свої роботи захищали понад 70 учнів із 23 областей України. Дніпропетровщину у фіналі представляли чотири учасники.

Криворожанка Дарина Косенкова повернулася з Києва зі сріблом. Вона представила на суд роботу про харчування фазанів. Фазан популярний у звіринцях Кривого Рогу. Тому Дарина вирішила дослідити яскравого птаха. Для цього консультувалася зі співробітниками зоопарків та науковцями вишів. У конкурсі брала участь вперше. Дебют був вдалим – посіла друге місце. Додому приїхала з дипломом Національного центру учнівської молоді.

Юні зоологи Світлана Завгородня й Микола Перистий з Дніпропетровського району та Валерія Ткаченко з Марганця нагороджені дипломами учасників.

Роботи оцінювали вчені Національного університету біоресурсів і природокористування, Інституту зоології НАН України, працівники Київського зоологічного парку, наукові співробітники Національного науково-природничого музею НАН України.

Гірським туризмом можна займатися і в спортзалі. Протягом останніх днів січня це демонстрували майже сто учасників відкритого чемпіонату Дніпропетровської області зі спортивного гірського туризму в закритих приміщеннях. На нього з'їхалися спортсмени від 16-ти років і старші з різних регіонів України. Усього – 13 команд.

Учасники, які долали дистанції на штучному рельєфі, кажуть, що краще змагатися влітку й підкорювати справжні гори. Та підтримувати форму треба й взимку. Тому у пригоді стають спеціально обладнані скелетром та дистанція для рятувальних робіт.

На них хлопці та дівчата долали гірські перешкоди та вдосконалювали рятувально-технічні прийоми. Вони лазили по перилах та крутопохилій переправі, в'язали носилки, переносили умовно потерпілих. Долали висоту за допомогою спеціального спо-

Гірський туризм

радження. Серед обов'язкової амуніції – мотузки, карабіни з муфтами, скельні гаки, молотки, системи безпеки.

У залі пішли як особисті результати, так і командні.

У віковій категорії 16-17 років на п'єдестал першості зійшла команда Криничанського району. Срібло – у спортсменів з Інгулецького району Кривого Рогу. Бронза поїхала до Вільногірська. Серед дорослих кращими визнали кияни.

За матеріалами департаменту освіти і науки обласної державної адміністрації

Гострі респіраторні вірусні захворювання мають майже тотожну клінічну картину: підвищена температура тіла, головний біль, погіршення апетиту, нежить, фарингіт, бронхіт. Для грипу притаманні симптоми ураження нервової системи, інтоксикації: інтенсивний головний біль, світлобоязнь, запаморочення, вища температура тіла (39-40°С).

Клінічні симптоми грипу можуть варіюватися в широких межах – від безсимптомної інфекції до важкої пневмонії з летальними наслідками.

Грип та його профілактика

Слід звернути увагу на симптоми грипу А/Н1N1/ (Каліфорнія): інкубаційний період від 1 до 7 днів; раптове підвищення температури тіла вище 38°С (інколи захворювання може перебігати без підвищення температури тіла); важке дихання; біль у горлі, головний біль; біль у м'язах; фарингіт; кашель; часом можуть бути блювота, діарея.

Велику ймовірність захворіти на грип мають представники «про-

фесій ризику»: медичні працівники, робітники торгівлі, транспорту, вчителі, – тобто всі ті, хто протягом дня контактує з багатьма людьми. Низьку опірність вірусу грипу мають вагітні жінки, люди із хронічними захворюваннями дихальної системи, серцево-судинними захворюваннями, аутоімунними порушеннями, з надлишковою вагою, а також хворі на діабет.

Щоб знизити ризик зараження грипом, у період епідемії не-

обхідно уникати місць масового скупчення людей, обмежити поїздки у громадському транспорті, а при перебуванні там – носити марлеву пов'язку, частіше мити руки.

Вірус грипу дуже нестійкий. Він за декілька хвилин гине при кип'ятінні, під впливом свіжого повітря і миттєво від дезінфекційних заходів.

Тому необхідно на робочих місцях, у навчальних закладах, у транспорті, квартирах дотримувати-

сь комфортних температурних умов, частіше провітрювати (не менше 15 хвилин).

Запорукою збереження імунітету є здоровий спосіб життя.

Якщо ви захворіли, залишайтеся вдома. Ваш лікар загальної практики – сімейної медицини призначить необхідне лікування та надасть поради.

Валентина ТКАЧЕНКО,
головний позаштатний спеціаліст з інфекційних захворювань департаменту охорони здоров'я Дніпропетровської облдержадміністрації

Туберкульоз – інфекційне захворювання, для якого характерні розвиток клітинної алергії, поліморфна клінічна картина. Передається повітряно-крапельним шляхом, тобто здорова людина може бути інфікована, вдихаючи крапельки вологи або пил, що містять збудника хвороби, так звану мікобактерію туберкульозу, яку ще називають паличкою Коха.

На туберкульоз хворіють представники усіх вікових груп – від новонароджених до літніх людей.

Джерела інфекції: хвора людина, молочні та м'ясні продукти від хворих на туберкульоз тварин.

Шляхи передачі:

- повітряно-крапельний – найчастіше;
- трансплацентарний шлях інфікування (при вагітності – від матері до плоду).

Увага! Туберкульоз

Основні чинники передачі інфекції:

- тривалий контакт з носієм бактерій;
- імундепресія;
- голодування;
- погані соціально-побутові умови.

До групи ризику належать:

- особи, які перебувають в постійному побутовому контакті з хворим (студенти в гуртожитку, члени однієї сім'ї);
- люди, які вживають наркотики, зловживають алкоголем;
- особи без постійного місця проживання;
- медичні працівники;

– працівники пенітенціарних установ або ув'язнені.

Симптоми, характерні для туберкульозу:

- кашель понад 2 тижні;
- підвищення температури тіла понад 7 днів;
- задуха та біль у ділянці грудної клітки;
- зниження апетиту, безпричинна втрата ваги;
- постійна слабкість;
- підвищена пітливість, особливо вночі;
- домішки крові у мокроті, що виділяється при кашлі.

При появі цих симптомів – негайно звернутися до лікаря.

На сьогодні основою профілактики туберкульозу є вакцина БЦЖ.

Для профілактики туберкульозу кожен із нас (у тім числі – діти з 15 років) повинен регулярно здійснювати флюорографічне обстеження.

Для профілактики захворювання необхідно також уважно ставитися до санітарних умов, в яких проживаєте ви та ваша дитина.

Чистота – запорука того, що у вашому помешканні немає мікобактерій туберкульозу.

Важливо також вести здоровий спосіб життя (не палити, не зловживати спиртним), бути фізично

активним, повноцінно і раціонально харчуватися. Загартування зміцнить імунітет дитини, що унеможливить проникнення в організм збудників хвороб. Харчування дітей має бути вітамінізованим, містити достатню кількість білків, жирів, вуглеводів. Не можна пити сирого молока, купленого на базарі, ба більше – придбаного у місцях стихійної торгівлі, як кажуть, «з асфальту». Обережно треба ставитися до сиру та м'яса, купуючи ці продукти лише у тих продавців, котрі мають висновок ветеринарно-санітарної експертизи.

Піклуйтеся про своє здоров'я, адже туберкульоз – це одна з тих хвороб, які легше уникнути, аніж потім тривалий час лікувати!

Кафедра філософії та культури здоров'я ДОШПО

Моє Придніпров'я

Лютий

1 • 125 років тому (1891 р.) – на хуторі Чувиліна Катеринославського повіту (нині село Чувиліне Новоолександрівської сільської ради Дніпропетровського району) народився **Трифон Федорович Гладченко**, член Дієвської «Просвіти», визначний діяч національно-визвольних змагань на Січеській землі. Загинув у липні 1920 р.

• 80 років тому (1936 р.) – Постановою ВЦВК СРСР м. **Кам'янське** перейменовано на м. **Дніпродзержинськ**.

2 • 145 років тому (1871 р.) – народився **Ярослав Іванович Грдина**, український вчений у галузі механіки, професор Дніпропетровського гірничого інституту. Помер 2 червня 1931 р. Був похований на Севастопольському цвинтарі.

• 115 років тому (1901 р.) – у с. Чаплі (нині у складі Дніпропетровська) народився **Валер'ян Петрович Підмогильний**, український письменник, перекладач, критик. Репресований 1934 р., розстріляний 3 листопада 1937 р.

4 • 135 років тому (1881 р.) – народилася **Зінаїда Никифоровна Малютіна (Бахмутова)**, оперна співачка, вокальний педагог, перший декан вокального факультету Катеринославської консерваторії (1919-1923). Померла 1976 р.

• 80 років тому (1936 р.) – народився **Борис Миколайович Мозолевський**, видатний учений-археолог, дослідник скіфських курганів на Подніпров'ї, поет. Помер 13 вересня 1993 р. Похований на Байковому цвинтарі у Києві.

5 • 95 років тому (1921 р.) – у с. Литвинівка (тепер у складі Верхньодніпровська) народився **Віктор Володимирович Бабенцов**, живописець і графік, заслужений діяч мистецтв УРСР, народний художник України. Помер 23 лютого 2012 р. в Києві.

6 • 110 років тому (1906 р.) – народився **Георгій Павлович Тушкан**, російський письменник, автор пригодницьких романів. Виріс в Єрастівці (нині с. Вишневе) на Верхньодніпровщині, навчався в Катеринославській чоловічій класичній гімназії. Хрещеник Дмитра Яворницького. Помер 11 березня 1965 р.

• 70 років тому (1946 р.) в Карнаухівці (нині – у складі Дніпродзержинська) народилася **Марія Олександрівна Проценко**, актриса Дніпропетровського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка, заслужений працівник культури України.

7 • 170 років тому (1846 р.) – у Павлограді народився **Григорій Максимович Бораковський**, український драматург, доктор медичних наук. Провалив час жив і працював в Новомосковську, де й помер у 1890 р.

9 • 90 років тому (1926 р.) – у Лоцманській Кам'янці (тепер у складі Дніпропетровська) народився **Олександр Олексійович Кузьменко**, правозахисник, дисидент 1960-1980-х рр., активний член Руху, колекціонер-шевченкіст. Помер 14 липня 1999 р.

13 • 95 років тому (1921 р.) – у с. Великомихайлівці (нині Покровського району) народився **Володимир Микитович Волков (Вільний)**, український письменник. Помер 2 жовтня 1981 року.

18 • 100 років тому (1916 р.) – у с. Вільховатка на Полтавщині народився **Олександр Григорович Максименко**, український живописець. Майстер натюрморту, пейзажу, жанрової картини, портретист. Помер 15 березня 2011 р.

• 35 років тому (1981 р.) – у Дніпродзержинську в приміщенні колишньої Народної аудиторії відкрився театр – нині **Дніпродзержинський музично-драматичний театр імені Лесі Українки**.

22 • 235 років тому (1781 р.) – у слободі Михайлівка Новомосковського повіту на Орелі освячено Миколаївську церкву.

23 • 110 років тому (1906 р.) – у Катеринославі вийшов перший номер газети-тижневика «Запорізьжес», яку заснував меценат В. Хрінников, а редагував Д. Яворницький. Подальший вихід газети заборонено урядом.

• 90 років тому (1926 р.) – у Дніпропетровську створена **Дніпропетровська радіостанція**. В ефірі пролунали перші радіопередачі (здебільш озвучені уривки з літературних творів, пізніше – газетні повідомлення).

25 • 80 років тому (1936 р.) – відкрила свій перший сезон **Дніпропетровська державна обласна філармонія**.

26 • 225 років тому (1791 р.) – у слободі Половиці (на той час форштадт Катеринослава) освячено дерев'яну церкву в ім'я ікони Казанської Божої Матері й відкрито в ній богослужіння.

Лютий – 225 років тому (1781 р.) з Кальміуса до слободи Павлівка (нове місто Павлівськ, майбутній Павлоград) перенесено Свято-Миколаївську похідну церкву.

– 20 років тому (1996 р.) – пушено в дію **газетин Перещепине-Дніпропетровськ**.

Календар підготувала Ярина ГОЛУБ, завідувачка красназвочного відділу обласної універсальної наукової бібліотеки

Борис МОЗОЛЕВСЬКИЙ

безперечно, одна з найяскравіших постатей в сучасній історії нашого краю. І хоча він не уродженець Дніпропетровщини, і не був тут постійним мешканцем, він – наш земляк. А того, що зробив для Дніпропетровщини, дослідивши стародавні кургани, явивши світові скарби матеріальної та духовної культури скіфів, – ніякими мірками не виміряєш. Сама лише золота пектораль, яка ушлявила наш край і Україну, чого варта! А які ж поезії присвятив він незорим придніпровським степам! І як він любив ці степи!

Зоря у золотому верхов'їтті

Життя Бориса Мозолевського не було легким і безмарним. Часто казали, що йому щастить, коли робив нові археологічні відкриття, здобував із надр тисячоліть нові скарби, про які мріє кожен дослідник. Проте це «щастя» давалося занадто тяжкою працею, втратою здоров'я, віддачею всіх сил, знань, та що там – самого життя.

Народився Борис Миколайович 4 лютого 1936 р. у селі Миколаївка Веселинівського району на Миколаївщині у сім'ї колгоспників. Дитиною пережив війну, рано став дорослим, бо батько загинув, а треба було виживати і жити. Десятилітній хлопчик працював у колгоспі нарівні з дорослими і пишався, що не їсть даремно хліба. У п'ятнадцять років, після закінчення сільської семирічки вступив до Одеської спецшколи Військово-Повітряних Сил, продовжив навчання у Військово-Морському авіаційному училищі в місті Сіську. Разом зі своїми близькими друзями Г. Шоніним, Г. Добровольським та В. Джанибековим був зарахований до загону космонавтів. Друзі згодом стали такі космонавтами, а сам Мозолевський, як писав пізніше у віршах: *На двадцятomu році я зробив розворот, / Й повела мене доля на завод в кочегари, / Щоб достоту збагнути, чим живе мій народ.*

1956 р. відбулося п'ятдесятвідсоткове скорочення Військово-повітряних сил і Борис Мозолевський був демобілізований. Чи виною стало правдошукатство і принциповість його характеру, які багатьом були незручні, чи так розпорядилась доля.

Після демобілізації юнак переїхав до Києва, працював на будівництві різноманітним, бетонником, на заводі залізобетонних конструкцій кочегаром, займався громадською роботою, був комсоргом. Вступив заочно на історико-філософський факультет Київського університету.

Не став він льотчиком, космонавтом, але небо своє знайшов – поезію. Вірші Бориса Мозолевського складав із дитинства, ще коли поганяв волів на колгоспній роботі.

1963 р. у київському видавництві «Радянський письменник» побачила світ його перша книжка віршів «Начало марта». Поет усвідомлював себе українцем, але тоді ще писав російською. Нео ж написані й наступні збірки «Шиповник» (1967) та «Зарево» (1971).

Вже перші книжки свідчили про безперечний талант молодого кочегара. Проблеми про що писати у нього не було: людина праці, рідна земля, духовні цінності. Вірші ще не були досконалими за формою, але, безперечно, це була справжня поезія. Критика зустріла їх прихильно, літературна громадськість теж. Вже пізніше, на початку 1980-х Євген Сверстюк у статті «Етюд з калиною» про ті перші збірки сказав: «Слово Бориса Мозолевського раз-у-раз зривається на крила, поки що лише зривається». Минуть роки і слово поета міцно стане на крило.

1964 р. Борис Мозолевський закінчив університет. Відбувши сезон на розкопках Страшної Могили поблизу міста Орджонікідзе, він повернувся до Києва. Три роки працював літературним редактором у видавництві «Наукова думка», одночасно керував археологічним гуртком, писав вірші, відвідував молодіжну літературну студію при видавництві «Молодь», го-

тував до друку нові книжки. Борис Миколайович вже мав сім'ю.

Наприкінці 1965 р. Борис Мозолевський організував вечір, присвячений поетам-шістдесятникам Іванові Драчу, Дмитрові Павличку, Василеві Стусу. Ці поети були владі як більшою, оці, популяризувати їхню творчість суворо заборонялось. Вже другого дня потому Мозолевський потрапив під нагляд КДБ як неблагонадійний. Через деякий час за редагування наукового дослідження Олени Апанович «Збройні Сили України у першій половині XVIII ст.», яке було визнане буржуазно-націоналістичним, Борис Миколайович був звільнений. Знову довелось йти кочегаром на завод, іншої роботи йому просто не давали.

Борис Мозолевський – сильна людина. Зігнути його, зламати було просто неможливо. І ще він був на диво діяльним. Він знову взявся за археологічні пошуки, допомогли відомі археологи О.І. Тереножкін та В.А. Ільїнська, взявши його пошаттанним співробітником Інституту археології АН УРСР.

Борис Мозолевський брав участь у розкопках Гайманової, потім Хоминої Могили, знайшов там цінні пам'ятки скіфської культури. Але вершиною його долі стала Товста Могила, що подарувала своєму дослідникові знамениту на весь світ золоту пектораль. Дослідження Товстої Могили, що неподалік від міста Орджонікідзе, проводилися ще в 1960-ті роки. Але тоді розкопувати її не стали. Тільки в 1971 році Борис Мозолевський, довівши, що курган такий скіфський, почав розкопки. Великим помічником археологові став директор Орджонікідзевського гірничо-збагачувального комбінату Григорій Лукич Середа, який створив потрібні умови, надавав матеріальну допомогу, допомагав вирішувати проблеми, цікавився перебігом розкопок.

Двадцять три століття Товста Могила приховувала від людей чудесні витвори давнини, приховувала б і далі, якби не талановитий і впертий археолог.

Звістка про знайдену Мозолевським пектораль блискучино облетіла весь світ; її фото і описи надрукували всі періодичні видання не тільки країни, але й Європи, Америки, Азії. Згодом стали виходити солідні дослідження цієї та інших знахідок Бориса Миколайовича. Журнал «Кур'єр ЮНЕСКО» весь перший номер 1977 року присвятив скіфам. Відомий перуанський колекціонер і антиквар Ларк Еррера сказав: «Якби я нічого не придбав, крім цієї речі, я вважав би, що прожив своє життя дуже плідно».

У археолога безперервно брали інтерв'ю, його запрошували на зустрічі. Він став настільки відомим, що влада побоюлась його чіпати. Так Борис Мозолевський уник арешту. Але не уник своєї нелегкої долі, співаючи

її келих за келихом. У нього ще були нові археологічні знахідки, у вісімдесяті роки ХХ століття на території Дніпропетровської, Кіровоградської, Миколаївської, Херсонської, Запорізької областей, Криму. Він оглянув понад 60 курганів, серед яких виявив понад два десятки царських. Працював на розкопках відомих курганів Чортотлик та Соболева Могила, де теж знайшов непересічні пам'ятки скіфської культури. Він захистив кандидатську дисертацію, надрукував наукові та науково-популярні видання, видав поетичні збірки, виховував учнів і виступав перед численними аудиторіями. Працював – неспинно, ззято, запекло.

Усе обірвала смерть. 13 вересня 1993 року Бориса Мозолевського не стало серед суших на цьому світі. Поховали його у Києві, а душа, певно, полинула у ті далекі міфічні Герри, де ховали скіфських царів і де живуть герої його віршів.

Де степ, і ти, і неба синь, і воля, / І скіфські сні встали із ковили. / Де серед поля хилилися тополя / Над тими, що у нього полягли...

Борис Миколайович Мозолевський пішов із життя занадто рано; скільки ще він міг зробити, відкрити, написати...

Він широко відомий як археолог, його діяльності, науковим знахідкам присвячено численні книги та публікації. Досліджують, хоч і менше, його поетичну творчість, а поезія Бориса Мозолевського заслугове на особливу увагу літературознавців, бо має в собі не лише високу інформативну насиченість, але й особливу позитивну енергію кришталево чистої та чесної людини.

До 70-річчя від дня народження Бориса Мозолевського були перевидані деякі його книги, надруковані статті про його діяльність, на високому березі річки Базавлук, де колись був табір археологічної експедиції, встановлена гранітна стела з меморіального дошка. Певно, й до нинішнього ювілею видадуть книги, проведуть конференції та літературні вечори, влаштують виставки чи відкриють меморіальні дошки. Та головне в іншому – ім'я і душа Бориса Мозолевського живуть серед нас. У прекрасних творіннях стародавнього мистецтва, відкритих ним для людей; у чудових поезіях – оспівданих у любові рідному краю, у спогадах тих, хто знав його, спілкувався, працював поруч, відчув глибину його ества. *Коли і я за караваном / Піду, згорнувши днів сувій, / Я скіфським золотом курганним / Залишусь в пам'яті твоїй...*

У пам'яті всіх суших.

Ірина ГОЛУБ

Музика Петра ГАНЖІ,
колишнього директора
Нікопольського музею. 1.03.2011

Борис МОЗОЛЕВСЬКИЙ
Жниці

Мій мамі присвячується

Жниці моя і сапальнице,
Пряха моя і в'язальнице,
Як вам тая земличенька,
Що полягла на личеньку?
Котиться любе літечко,
Визріло в полі житечко,
Визріло та й питається:
Де моя жниці мається?
А Ви зі своїми серпнями,
Муко моя нестерпная,
Вже пливете у вічності –
Жниці його Величності.
Зоре моя недоступная,
Правдо моя невідкупная!
Ненечко моя любя,
Серп Ваш цілю в губи.

ЗАСНОВНИК ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО» — ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

Редакційна колегія:
В.М. ВАСИЛИНЕНКО, М.Г. ВАТКОВСЬКА, В.Г. ДОЛГОПОЛІЙ,
О.В. ПОЛТОРАЦЬКИЙ, М.І. РОМАНЕНКО, В.Г. СЕРЕДНЯ

Головний редактор З.В. МАРЧИШИНА
Заступник редактора Є.А. ШУЛЬГА
Фотокорн Г.Г. та А.Г. КРЮЧЕНКИ
Дизайн і верстка Н.О. АНТОНЕНКО

САЙТ ОБЛАСНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ
«ДЖЕРЕЛО»: gdjerele.jimdo.com

Свідчення про реєстрацію
ДП № 66 від 13.12.1993.

Формат А 3.

Обсяг 0,8 ум. др. арк.

Адреса редакції:
49006, Дніпропетровськ,
вул. Свердлова, 70, к. 216.
Телефон/факс: 732-47-61,
732-48-48.

E-mail: GDjerele@ukr.net